

VARIA

– KÖZLEMÉNY –

BŰNÜGYI VÉDŐK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS
AZ EURÓPAI UNIÓBAN

BÉKÉS ÁDÁM
egyetemi adjunktus (PPKE JÁK)

A közösségi/uniós jog kialakulása és fejlődése természetesen eredményezte új intézmények létrehozását, illetve a kialakult tagállami intézményrendszerek közötti együttműködés, kommunikáció új formáinak biztosítását. A bűnügyi együttműködés terén a '90-es évek végén megalakul a csalás elleni hivatal (OLAF), a rendőri szervek közötti együttműködést biztosító EUROPOL, a bírságok közötti kommunikációt biztosító European Judicial Network, továbbá a majdani Európai Ügyészség alapját képező EUROJUST. Látható tehát a tendencia, hogy az Európai Unió, mint jogalkotó leginkább az uniós jog védelmének érdekében álló, illetőleg ahhoz szükséges intézményeket hozza létre, biztosítva ezáltal az igazságszolgáltatás rendszerén belül a nemzeti bíróságok és ügyészségek közötti együttműködést, illetve az igazságszolgáltatás működését megalapozó nyomozások elvégzéséhez szükséges rendőri együttműködést. Hiányosság tapasztalható azonban az igazságszolgáltatás harmadik pillérét tekintve, hiszen a bűnügyi védők közötti együttműködést semmilyen intézményesített módon nem biztosította az Európai Unió.

2002-ben az Európai Unió tagállamainak államfői a páneurópai e-kormányzásról alkotott akciótervet,¹ amelynek lényege, hogy az elektronikus kommunikációt a közigazgatás és az igazságszolgáltatás terén egyaránt elő kell segíteni, és az ehhez szükséges intézményi, illetve infrastrukturális háttérrel létre kell hozni. Ennek eredményeként jelent 2004. évben az elektronikus közigazgatás intézmények közötti részletes programja.

Ezen akcióterv és az Európai Tanács 2007. február 17. napján elfogadott 2007/126/JHA számú határozata alapján az Európai Bizottság elindította a Criminal Justice 2007 elnevezésű programját. Ennek keretében az Európai Bizottság felvette a kapcsolatot a spanyol, a francia, az olasz, a magyar és a román országos ügyvédi kamarákkal, hogy az ő részvételükkel elindulhasson az ügyvédek közötti biztonságos és kívülállók számára titkos kommunikációt lehetővé tevő elektronikus rendszer.

¹ COM(2002) 263 final, eEurope 2005: An information society for all, an Action Plan to be presented in view of the Sevilla European Council, 21/22 June 2002.

A 2007-ben induló program kidolgozását, irányítását és a technikai háttér kialakítását a spanyol országos ügyvédi kamara vállalta fel. A kétéves fejlesztő munka eredménye, hogy 2009. szeptember 24-én a Penalnet² elnevezésű rendszer megkezdte próbaüzemét, új távlatokat nyitva az Európai Unióban dolgozó bűnügyi védők számára. Természetesen ennek szükségességét nem csupán az indokolta, hogy az Európai Bizottság egyenrangúan járjon el az igazságszolgáltatás pilléreit jelentő szakágakkal, hanem annak az igénynek a felismerése, hogy az egységes európai térség a bűnözés szempontjából a jogalkotó előtt jár, és a folyamatban lévő nemzeti büntetőeljárások egyre többször vetik fel a határon átívelő bűnözés igazságszolgáltatásban jelentkező problémáit. A hatékonyan működő európai elfogató parancs ügyvédkényszert ír elő a bírósági eljárás szakaszára, így a nemzeti keretek között eljáró ügyvéd szükségszerűen ütközik bele a joghatóság, a más tagállam büntetőjoga értelmezésének problematikájába.

Bár a Penalnet-rendszer leegyszerűsítve csupán egy titkosított elektronikus levelezési forma, azonban mégis az ügyvédek közötti kommunikáció és tudásbázis biztosításának egyetlen lehetséges intézményesített formája. Hiába alkotnánk ugyanis a nemzeti szervezetek között intézményi együttműködést, hiába biztosítanának az egyes kamarák közötti együttműködést, ha az eljárásban az ügyvéd mint individuum jelenik meg, és nem egy szervezet képviselője, mint például az ügyészség esetében. Különösen a bűnügyi védői munkára jellemző, hogy az ügyvéd egyénileg jár el ügyfele érdekében, hiszen munkája oszthatatlan, és a hangsúlyosabb ügyvédi titoktartás folytán a terhelt és az ügyvéd közötti kapcsolat személyes bizalmon alapszik.

Szemben a gazdasági jogban dolgozó ügyvédekkel, a bűnügyi védő munkája nem bontható részfeladatokra, amelyek delegálhatóak lennének, illetve nem lehet oly mértékben standardizálni, mint például a polgári jog világában a szerződés minták esetében. Ha ebből az alapvetésből indulunk ki, akkor egyértelművé válik, hogy az Európai Unió területén működő bűnügyi védők rendszerét csak úgy lehet felfogni, mint az egyes ügyvédek között létrejövő mátrixot, és nem pedig úgy, mint országos szervezetek közötti együttműködést.

A Penalnet indulásakor számos sajtóorgánum azzal a leegyszerűsítéssel élt, hogy nem látja a különbséget az elektronikus levelezést biztosító Penalnet és egy egyszerű közösségi levelező program között. Pedig a különbség hatalmas, de megértéséhez tisztában kell lenni a védő eljárásjogi és etikai kötelezettségeivel, ezen belül is kiemelten a titoktartás tartalmával.

Ez utóbbi oly mértékben erős kötelezettség és egyben korlát a védő számára, hogy hatályos eljárásjogunk – 81. § (1) bekezdés – és a Magyar Ügyvédi Kamara³ még akkor is a titoktartást írja elő a védő számára, ha egyébként az ügyfél a titoktartás alól felmentést adott. Ha úgy tetszik, a védőként megszerzett információ vonatkozásában az ügyvédi titok teljes körű és abszolút. Ha ezt a szigorúan őrzött titkot a másik tagállamban lé-

² <http://www.penalnet.eu/portalPenalnet/home.do>

³ Magyar Ügyvédi Kamara 5/2008. (X.27.) MÜK szabállyal módosított 8/1999. (III.22.) szabályzata az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól: 4/5. Az ügyvéd csak akkor tehet tanúvallomást, ha részére a titok jogosultja felmentést adott. A védői titokról viszont az ügyvéd tanúvallomást nem tehet, és az általa őrzött védői titkot tartalmazó iratot a hatóságnak nem adhatja át. A védői titok megtartása a titokról rendelkezni jogosult személy bármilyen nyilatkozatától függetlenül kötelező.

vő ügyvéddel az ügyfél védelmének ellátása érdekében, és az ő tudtával meg kell osztani, akkor nyilvánvaló elvárás lesz, hogy az ügyvéd tudja, hogy kommunikációja titkosított és biztonságos, továbbá hiteles tudomása legyen arról, hogy a vele kapcsolatban álló személy ténylegesen bűnügyi védő. Az officialitás hiányában az ilyen elvárásoknak egyik levelező rendszer sem fel meg, nemhogy arra gondoljunk, hogy ilyen kommunikációt közösségi oldal biztosítson, ahol az identitás lényegében ellenőrizhetetlen.

A Penalnet-rendszer a fent említett két kívánalomnak együttesen nyújt megfelelést, mert egyfelől csak az illetékes ügyvédi kamara engedélyezheti a rendszerbe való regisztráció kérését, amely önmagában még regisztrációt nem jelent. Utóbbihoz szükséges a Penalnet-et üzemeltető központ hozzájárulása is. Az ügyvédi titkot megtartó kommunikáció pedig az informatikailag sokszorosan biztosított és kódolt elektronikus üzenet útján válik lehetségessé. A megkereső ügyvéd tehát biztos lehet abban, hogy az általa kiadott információ szintén az ügyvédi titokkör által kötelezett másik félhez jut el, aki szakmailag megalapozott és ugyancsak az ügyvédi titkot őrző választ tud neki nyújtani.

A Penalnet-rendszer technikai alapja a titkosított elektronikus aláírásra épül, amely úgy biztosítható, hogy az ügyvéd számára a Penalnet-rendszer egy chipkártyát, ahhoz tartozó olvasót és bejelentkezési kódot biztosít.

Nyilván kérdésként merülhet fel, hogyan biztosítható, hogy az ügyvéd kérdésére választ is kapjon. Úgy gondolom, a probléma inkább csak elméleti síkon jelentkezik, hiszen a rendszer a viszonyosság elvére épül. Amennyiben valakitől nem érkezik válasz, vagy úgy tűnik, hogy a válasz akár hanyagságból eredően nem megfelelő, úgy lehetőség van az érintett ügyvéd rendszerből való kizárására. Meggyőződésem szerint erre példa nem nagyon fog akadni.

– KÖNYVISMERTETÉSEK –

CSEHI ZOLTÁN

A civil társadalom szervezeteinek joga Magyarországon

Budapest: Gondolat, 2007, 164.

ISBN 978 963 69306 0 8

I. A nonprofit jog újszerű megközelítése

Amióta a civil társadalom viszonylagos szabadsággal megkezdhette önszerveződését Magyarországon, egyre-másra születtek a témát taglaló rövidebb írások, szakkönyvek¹, de e terület átfogó, monografikus igényű tárgyalása mind a mai napig várat

¹ A hazai szakirodalom néhány e körben született fontosabb munkája: LOMNICI ZOLTÁN: *A közhasznú szervezetekről szóló törvény bírói gyakorlata. A törvény magyarázata. Alapítvány és egyesület létrehozása.*